

SUBIECTUL ACCESULUI DESCHIS LA INFORMAȚIE ÎN PUBLICAȚIILE PERIODICE DE SPECIALITATE: STUDIU BIBLIOMETRIC

OPEN ACCESS SUBJECT TO INFORMATION IN SPECIALIZED PERIODICAL PUBLICATIONS: BIBLIOMETRIC STUDY

Elena STRATAN

In the article is described Open Access movement reflected in specialized periodicals The Library, Bibliogical Confluences, BiblioScientia, BiblioPolis. Open Access Initiative was launched in 2002 by the Open Society Institute, Budapest, and supports the free movement of information and ideas. On October 21, within the Senate of the University Library, Elena Harconița, Library Director has initiated the creation of the institutional repository (annals, materials of conferences, doctoral theses) which would ensure open access for all users to scientific products.

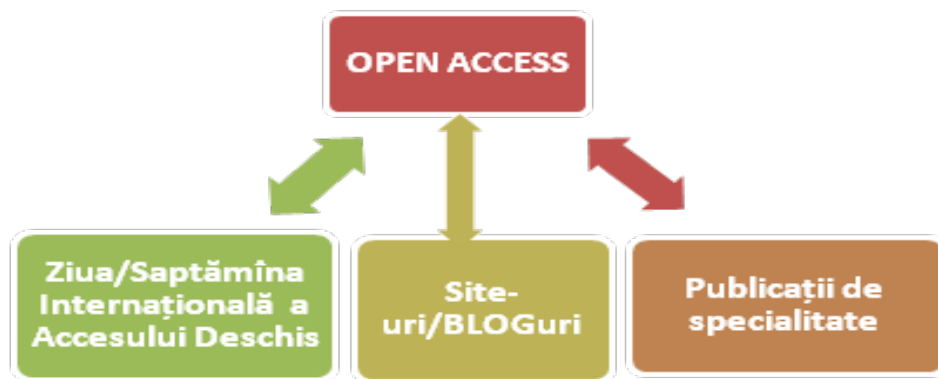
Acces Deschis - Open Access este o nouă miș-care globală ce se manifestă la nivel mondial și care sprijină circulația liberă, deschisă a informațiilor și ideilor. Inițiativa Open Access a fost lansată în anul 2002 de către Institutul pentru o Societate Deschisă, Budapesta <http://www.soros.org/openaccess>. În sprijinul mișcării Open Access au fost elaborate mai multe manifeste, inițiative, declarații:

- 2001 – Inițiativa Acces Deschis/Fondul SOROS
- 2002 – Declarația de la Budapesta pentru Access Deschis
- 2002, mai – Manifestul Internet IFLA (libertatea accesului la informații fără frontiere)
- 2003, iunie – Declarația de la Bethesda privind Editarea și Acces Deschis
- 2003, octombrie – Declarația de la Berlin privind Accesul Deschis la Cunoștințe în Domeniul Științei și Științelor Umanitare
- 2003 – Declarația IFLA privind Accesul Deschis la literatura științifică
- 2008 – Instituirea Programului eIFL-OA în cadrul Consorțiului e-IFL Direct Moldova
- 2008 – Declarația ABRM privind Accesul Deschis la informație
- 2011 – Declarația IFLA privind Accesul Deschis – clarificarea poziției și a

strategiei IFLA.

La 15 aprilie 2011 IFLA a publicat pe site-ul său <http://www.ifla.org/en/news/just-released-ifla-statement-on-open-access> Declarația IFLA privind Accesul Deschis – clarificarea poziției și a strategiei IFLA în care declară că IFLA este atașată de principiile libertății accesului la informație și de convingerea că accesul universal și echitabil la informație este vital pentru bunăstarea socială, educațională, culturală, democratică și economică a oamenilor, comunităților și organizațiilor.

Promovarea OA în Republica Moldova are loc prin: Ziua/Săptămîna Internațională a Accesului Deschis, Site-uri/BLOGuri, elaborarea publicațiilor de specialitate.

În anul 2010 în Republica Moldova a fost editată lucrarea Accesul la informație și dreptul de autor / ABRM ; colegiul de red. : Olga Belei, Ludmila Costin, Natalia Goian [et al.] ; ed. îngr. : Ludmila Costin, Mariana Harjevschi. – Ch. : Centrul Ed. al UASM, 2010. – 130 p. – ISBN 978-9975-64-197-5.

Apare cu sprijinul financiar al Fundației Soros Moldova, Agenției Suedeze de Dezvoltare și Cooperare Internațională. În culegere sînt incluse comunicări cu genericul Drept de autor – impediment sau promotor al accesului la informație: Reglementări legale privind aplicarea excepțiilor și limitărilor în cadrul bibliotecilor în scopul asigurării accesului la informație (Olga Belei, Olesea Căinăreanu); Dreptul de autor în contextual dezvoltării bibliotecilor electronice (Sergiu Rotaru); Politici internaționale privind promovarea unui drept de autor echitabil lansate de asociațiile profesionale internaționale; Experiența ABRM privind promovarea dreptului de autor echitabil; (M.Harjevschi); Biblioteca – mediu de acces la informația publică (Drd. Olesea Coblean, Natalia Grama); Publicații științifice universitare: politici și practice privind furnizarea accesului la conținutul științific (Tatiana

Levința); Accesul deschis – un nou model de comunicare științifică (Nelly Țurcan); Biblioteca universitară și promovarea proprietății intelectuale: aspect conceptual și experiențe (Ludmila Corghenci); Experiențe digitale și de evidență a serviciilor electronice (Elena Harconița, Valentina Topalo).

Materialele consacrate problemelor Accesului Deschis în Republica Moldova sînt postate pe blogul EIFL-OA Moldova <http://oarm.blog2x2.net/>, Coordonator Program eIFL-OA Moldova: Natalia Cheradi, Biblioteca Științifică ASEM.

Promovarea Accesului Deschis are loc și în cadrul Săptămânii Internaționale a Accesului Deschis sărbătorită în acest an a 4-a oară: 24-30 octombrie, 2011 <http://www.openaccessweek.org>. Diploma de gradul I a fost decernată Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți Pentru contribuții la promovarea Accesului Deschis ca o nouă normă în învățămînt și cercetare în cadrul Săptămânii Accesului Deschis 2011 (24-30 octombrie 2011).

De asemenea Mișcarea Open Access este oglindită pe larg în periodicele de specialitate din țară și de peste hotare: Biblioteca, Magazin bibliologic, Confluente bibliologice, Biblio Polis etc.

Autoarea Nelly ȚURCAN în studiul Arhive electronice ale biblioteconomiei și științei informării publicat în revista Confluente Bibliologice,

1-2 / 2007 <http://libruniv.usb.md> descrie inițiativele salutabile care oferă acces la informația științifică. Prima modalitate – Calea de Aur (Golden Road) dezvoltă modele alternative de publicare a lucrărilor științifice, a revistelor științifice, a materialelor conferințelor. Pentru finanțarea acestor modele sînt atrase investițiile organizațiilor și instituțiilor de cercetare. Cel mai cunoscut program de acest gen este Accesul Deschis (Open Access) al Institutului pentru o Societate Deschisă din Budapesta și al Bibliotecii Publice Științifice (Public Library of Science). A doua modalitate este autoarhivarea (self-archiving),

care este numită Calea Verde (Green Road) care prevede plasarea publicațiilor electronice în arhivele electronice deschise, susținute de instituțiile de cercetare, învățământ și cultură. Arhivele electronice se organizează după principiul tematic sau cel instituțional, fiind numite și depozitarii instituționale.

În alt studiu Accesul deschis la informația științifică: inițiative internaționale Magazin Bibliologic, 4 / 2006 www.bnrm.md, Nelly ȚURCAN vorbește despre mișcarea Accesul deschis, inițiativele „Arhive deschise”, declarațiile organismelor internaționale în susținerea și dezvoltarea AD, condițiile care întrunește o publicație pentru a fi plasată în Open Access etc.

Valentina TOPALO în Informații privind participarea la Forul internațional EIFL General ASSEMBLY, Confluente Bibliologice, 3-4 / 2008 relatează despre întrunirea la care au participat 100 de specialiști din 50 de țări ale lumii. Abel. L. Parker, coordonator SciELO (biblioteci științifice electronice online) subliniază „OA este o mișcare nouă în biblioteconomie cu modele durabile de distribuire a informației științifice”. De asemenea este descrisă comunicarea Irinei Kucima, manager program: Promovare și advocacy pentru Open Access. Programul eIFL-OA asistă membrii consorțiilor pentru dezvoltarea accesului deschis, crearea rețelelor de Openrepositories și Open Acces Journals. Iată cum arată Open Acces în cifre: Acces la 18 362 804 titluri oferite de 1 035 donatori; 3 727 titluri reviste sînt în Directory Open Acces Journals (DOAJ); 100 de Open Repositories.

În studiul Accesul deschis la informația științifică și comunicarea academică din revista Biblioteca: rev. de bibliologie și șt. inf. <http://www.bibnat.ro>, autoarea Angela REPANOVICI prof. univ. dr. ing. Universitatea Transilvania, Brașov menționează ca Declarația de la Berlin a revoluționat mișcarea accesul deschis la informație. Cele 2 căi Calea de Aur și Calea Verde sînt căile de realizare ale accesului la informația științifică. În prezent există 2 448 jurnale de acces deschis unde sînt publicate 119 476 articole. Autoarea vorbește de proiecte la nivel european și mondial Sherpa și Driver-Networking European Scientific Repositories. 61% de edituri permit autoarhivarea. În Europa s-au dezvoltat depozite digitale în 30 de țări și reprezintă 50% din totalul depozitelor dezvoltate în întreaga lume menționează autoarea. Software-ul cel mai utilizat dintre cele gratuite este DSpace. În repertoriul revistelor cu acces deschis există 18 reviste românești.

Nicolae CONSTANTINESCU, arhitect informațional Comunitatea Kosson, în articolul Open AIRE-un proiect pentru pilotarea accesului deschis în Europa, Biblioteca nr. 5 / 2010 descrie răspîndirea AD-AIRE (Open Access Infrastructuri for Rsearch in Europe) în Europa, cele 2 căi: Calea Verde (autoarhivarea rezultatelor de cercetare) și Calea de Aur (publicarea revistelor în

regim de acces deschis către articolele lor). Discul cu Acces Deschis: <http://oad.kosson.ro>.

Natalia CHERADI în articolul Promovarea Accesului deschis în RM, Biblioteca nr. 3/2010, descrie evoluția mișcării OA în RM: Seminarul internațional OPEN ACCESS (23 - 24 iunie, 2008); Conferința Prima zi internațională a AD 14 oct. 2008; Acțiunea aniversară a Declarației de la Berlin, lansarea blogului OA, Cursul de Formare DSpace; Declarația ABRM privind OA etc.

Informații despre Săptămîna Internațională a Accesului Deschis la Biblioteca Științifică, Biblioteca Științifică în agenda Senatului sînt inserate în revista Confluente Bibliologice rubrica Bibliomesager, 3-4/2009. Pe 21 octombrie la Senatul Universității Elena HARCONIȚA, directorul Bibliotecii a invitat cadrele didactice să susțină crearea repozitoriului instituțional: anale, materiale ale conferințelor, teze de doctor și alte materiale relevante pentru comunitatea universitară, fapt care ar asigura accesul deschis al tuturor beneficiarilor la produsele științifice și, indubitabil, ar spori considerabil prestigiul cercetărilor științifice.

Nelly ȚURCAN în articolul Accesul deschis – un nou model de acces la informație și cunoaștere Biblio Polis, nr. 1/2011 <http://www.hasdeu.md/bibliopolis> relatează despre mișcarea AD, care sînt cauzele care au precedat fenomenul, creșterea costului revistelor științifice. În opinia autoarei AD este accesul gratuit la literatura de cercetare, la copiile online ale articolelor de reviste recenzate (peer-review) și lucrărilor conferințelor fără restricții, publicațiile deci pot fi utilizate în mod liber pentru cercetare, instruire etc.

Conform datelor Registrului Arhivelor cu Acces Deschis la începutul anului 2011 în lume au fost înregistrate 2 107 arhive din 87 de țări. Lideri în organizarea arhivelor sînt SUA - 381 de arhive, Marea Britanie cu 183, Germania - 142, Japonia - 129. Republica Moldova are doar o revistă înregistrată în DOAR - Tezele depuse la Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare. În 2002 a fost creat Registrul Revistelor cu acces deschis (DOAJ). Actualmente în DOAJ sînt înregistrate 5 971 reviste (SUA - 1 165, Brazilia - 542, Moldova - 1 revistă *Computer Science Journals of Moldova*, înregistrată în 2009).